

Policy Brief: Ubóstwo w Polsce w 2024 r. Spadło czy wzrosło i co się za tym kryje?

Pod koniec czerwca 2025 r. Główny Urząd Statystyczny opublikował wyliczenia wskaźników zagrożenia ubóstwem za 2024 r., które ukazują ciekawy, choć nieoczywisty obraz sytuacji. Debata na temat poziomu ubóstwa, przyczyn i konsekwencji zjawiska trwa (np. Polityka nr 48 z 26 listopada 2025 r.), stąd nasz komentarz analityczny dotyczący kluczowych trendów z ostatnich lat.

Zacznijmy najpierw od wyjaśnień. GUS szacuje dla Polski zagrożenie ubóstwem na trzech poziomach (tzw. ubóstwo skrajne, ustawowe oraz relatywne), dodatkowo szacuje zagrożenie niedostatkami.

Zasięg zagrożenia ubóstwem danego typu (skrajnego, ustawowego czy relatywnego) oraz zagrożenia niedostatkami można oszacować wykorzystując dwie kluczowe dane: wartości linii ubóstwa lub niedostatku oraz corocznie zbierane dane o wydatkach w gospodarstwach domowych.

Sposób wyliczania linii zagrożenia ubóstwem oraz niedostatkami w Polsce

Jako linia **tzw. ubóstwa skrajnego** stosowana jest wartość minimum egzystencji dla 1-osobowych go-

spodarstw domowych w wieku do 60 lat. Wartość tę szacuje corocznie Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS). Linię **tzw. ubóstwa ustawowego** określają kryteria dochodowe uprawniające do ubiegania się o świadczenie pieniężne z pomocy społecznej. Szacowaniem tej linii zajmuje się również IPiSS. Jednak szacunki te dokonywane są, zgodnie z zapisami w ustawie o pomocy społecznej, co trzy lata. Linię **ubóstwa relatywnego** ustala GUS. Przyjmuje się dla niej poziom 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych. Linię **zagrożenia niedostatkami** (wcześniej określanej w GUS jako sferę niedostatku) określa GUS na podstawie wartości minimum socjalnego szacowanego regularnie przez IPiSS.

Dynamika linii zagrożenia ubóstwem i niedostatkami w Polsce w 2024 r.

W 2024 r. spośród trzech linii ubóstwa oraz jednej linii niedostatku (por. Tab. 1), najwyższą dynamikę miała linia ubóstwa relatywnego. Był to wzrost w ujęciu nominalnym o 15,9% oraz realny o 10,6%¹.

Tabela 1. Wartość i wzrost granic ubóstwa i niedostatku w Polsce w latach 2022-2024

	2022	2023	2024
Linia ubóstwa skrajnego (IV kwartał)			
Wartość w zł	835	913	972
Wzrost nominalny*	120,7	109,3	106,5
Wzrost realny**	102,9	102,8	101,6
Linia ubóstwa relatywnego (IV kwartał)			
Wartość w zł	1 008	1 092	1 266
Wzrost nominalny*	113,1	108,3	115,9

¹Dla wyliczenia realnego wzrostu (lub spadku) granic ubóstwa, których wartość GUS podał za IV kwartał, jako deflator zastosowano wskaźnik inflacji z IV kwartału w relacji do IV kwartału z poprzedniego roku (Tab. 1). Dla obliczenia realnego wzrostu (lub spadku) przeciętnych wydatków gospodarstw domowych zastosowano roczne wskaźniki inflacji (Tab. 2). Podobnie roczne deflatory zastosowano przy wskaźnikach zagrożenia ubóstwem lub niedostatkami (Tab. 3).

	2022	2023	2024
Wzrost realny**	96,4	101,8	110,6
Linia ubóstwa ustawowego (IV kwartał)			
Wartość w zł	776	776	776
Wzrost nominalny*	110,7	100,0	100,0
Wzrost realny**	94,4	94,0	95,4
Linia niedostatku (IV kwartał)			
Wartość w zł	1 581	1 745	1 863
Wzrost nominalny*	118,5	110,4	106,8
Wzrost realny**	101,0	103,7	101,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. * Okres poprzedni =100 ** Korekta o inflację z IV kwartału poprzedniego roku.

Granice ubóstwa ustawowego pozostawały niezmiennie od 2022 r., co wynika z regulacji prawnych, na mocy których wartość progu interwencji socjalnej (a zarazem też granica dochodowa dostępu do świadczeń pomocy społecznej) weryfikowana jest co 3 lata. W latach 2022-2023 w ujęciu realnym wartość tego progu była erodowana przez wysoką inflację (por. Tab. 1). W 2024 r. wartość ta ponownie spadła (o 4,6%), a w całym okresie lat 2022-2024 spadek realny sięgał -15,3%.

Wzrost realny linii zagrożenia ubóstwem skrajnym (minimum egzystencji) wyniósł w 2024 r. jedynie 1,6%, a linii zagrożenia niedostatkiem (minimum socjalne) tylko o 1,9%. Był to więc wzrost dość skromny.

Wzrost wydatków w gospodarstwach domowych w Polsce w 2024 r.

Z opublikowanej przez GUS informacji o wydatkach gospodarstw domowych² wiadomo, że w 2024 r. przeciętne wydatki gospodarstw domowych wyniosły 1 878 zł. Wzrosły one nominalnie o 14,8%, zaś realnie był to wzrost o 10,8% (Tab. 2).

Taki poziom wzrostu trzeba uznać za bezprecedensowy. W ostatnich 10 latach najwyższy realny wzrost wydatków dotyczył 2016 r. (4,3%) oraz 2021 r. (3,5%). W latach 2022-2023 naznaczonych dwucyfrową inflacją, wydatki gospodarstw domowych w ujęciu realnym albo ledwo rosły (0,6% w 2022 r.) albo spadały (o 3,1% w 2023 r.). Mogło to świadczyć o ograniczaniu konsumpcji w okresie gwałtownego wzrostu cen, również na skutek toczącej się wojny w Ukrainie.

Tabela 2. Wartość i wzrost przeciętnych wydatków gospodarstw domowych w Polsce w latach 2022-2024

	2022	2023	2024
Wydatki gospodarstw domowych ogółem			
Wartość w zł	1 515	1 636	1 878
Wydatki GD ogółem – wzrost nominalny	115,1	108,0	114,8
Wydatki GD ogółem – wzrost realny*	100,6	96,9	110,8

² Informacja sygnałna GUS z końca maja oraz raport z końca września br.

Wydatki gospodarstw domowych - I grupa kwintylowa			
Wartość w zł	1 084	1 209	1 302
Wydatki I kwintyl – wzrost nominalny	109,8	111,5	107,7
Wydatki I kwintyl – wzrost realny*	96,0	100,1	104,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. * Korekta o inflację roczną

Wydatki gospodarstw w ujęciu grup kwintylowych (podziału na pięć równolicznych grup z uwagi na wysokość osiągniętych dochodów) wzrosły we wszystkich grupach. W I grupie kwintylowej – a więc tam, gdzie zagrożenie ubóstwem występuje z większym prawdopodobieństwem – wzrost ów wyniósł nominalnie 7,7%. (Tab. 2). Był on wprawdzie niższy niż w pozostałych grupach, jednak poziom ten można uznać za stosunkowo wysoki.

Z czego wynika taki wzrost wydatków w polskich domach? Odpowiedzi możemy szukać w zmianach dochodów gospodarstw domowych.

Źródła wzrostu dochodów gospodarstw domowych

Dla gospodarstw ogółem dochód rozporządzalny w 2024 r., w porównaniu do 2023 r. wzrósł nominalnie o 18,3% (realnie o 14,2%). Natomiast dla gospodarstw z pierwszej grupy kwintylowej wzrost realny wyniósł niespełna 34,4% (Wykres 1).

darstw z pierwszej grupy kwintylowej wzrost realny wyniósł niespełna 34,4% (Wykres 1).

Główne źródło dochodu dla ogółu gospodarstw domowych stanowiła praca najemna (Tab. 3). Dochody te wzrosły realnie o 12,2% dla ogółu gospodarstw w kraju, a dla gospodarstw z I grupy kwintylowej wzrost ten sięgał ponad 20% (Wykres 1). Wyższe dochody z pracy to skutek dostosowań wynagrodzeń w związku ze zmianą wysokości wysokości minimalnego wynagrodzenia brutto (wzrost o 17,8% w styczniu ub. r. do poziomu 4 242 zł, a w lipcu do 4 300 zł).

W 2024 r. wrosły również dochody z emerytur. Przebiegła wartość świadczenia emerytalnego brutto wzrosła o 12,8% do poziomu 3 735,34 zł – było to skutkiem m. in. rewaloryzacji (wzrost o 12,12%) z marca ub. r. Taka podwyżka znaczyła znacznie więcej dla gospodarstw uboższych – był to wzrost realny o 34% (Wykres 1).

Tabela 3. Wartość i struktura głównych kategorii dochodów w gospodarstwach domowych w 2024 r.

Gospodarstwa domowe	Ogółem	I grupa kwintylowa	Ogółem	I grupa kwintylowa
	w zł na osobę w gospodarstwie domowym		Struktura w %	
Dochód rozporządzalny ogółem	3 167,17	1 150,86	100,0	100,0
1. Dochód z pracy najemnej	1 733,05	490,65	54,7	42,6
2. Dochód ze św. z ub. społecznych	749,80	317,99	23,7	27,6
- emerytury krajowe	665,82	248,65	21,0	21,6
3. Dochód z innych św. społecznych	203,01	281,53	6,4	24,5
a) świadczenie wychowawcze	145,33	205,19	4,6	17,8

Uwaga: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD z GUS. Uwaga. W tabeli zebrano główne źródła dochodów, dlatego w strukturze nie sumują się one do 100%.

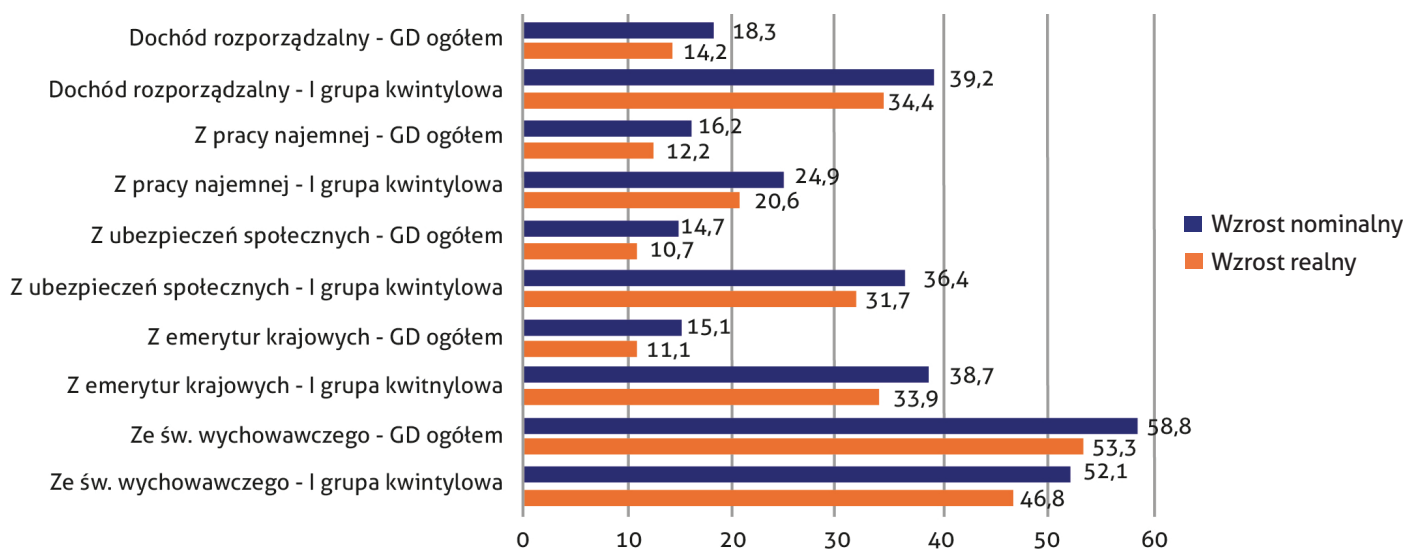
Najbardziej jednak wzrosły dochody ze świadczeń społecznych, przede wszystkim ze świadczenia wychowawczego. Wartość świadczenia wychowawczego wzrosła od 1 stycznia 2024 r. o 300 zł – była to podwyżka skokowa o 60%.

Dane wskazują, że w gospodarstwach ogółem dochody z tego świadczenia wzrosły nominalnie o 58,8%, realnie zaś o 53,3%. W pierwszej grupie kwintylowej wzrost nominalny sięgał 52% (Wykres 1). Dane o dochodach w przekroju rodzin z dziećmi

oraz z uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami ukazują jeszcze wyższe wskaźniki wzrostu (Wykres 2). Warto zwrócić uwagę, że w gospodar-

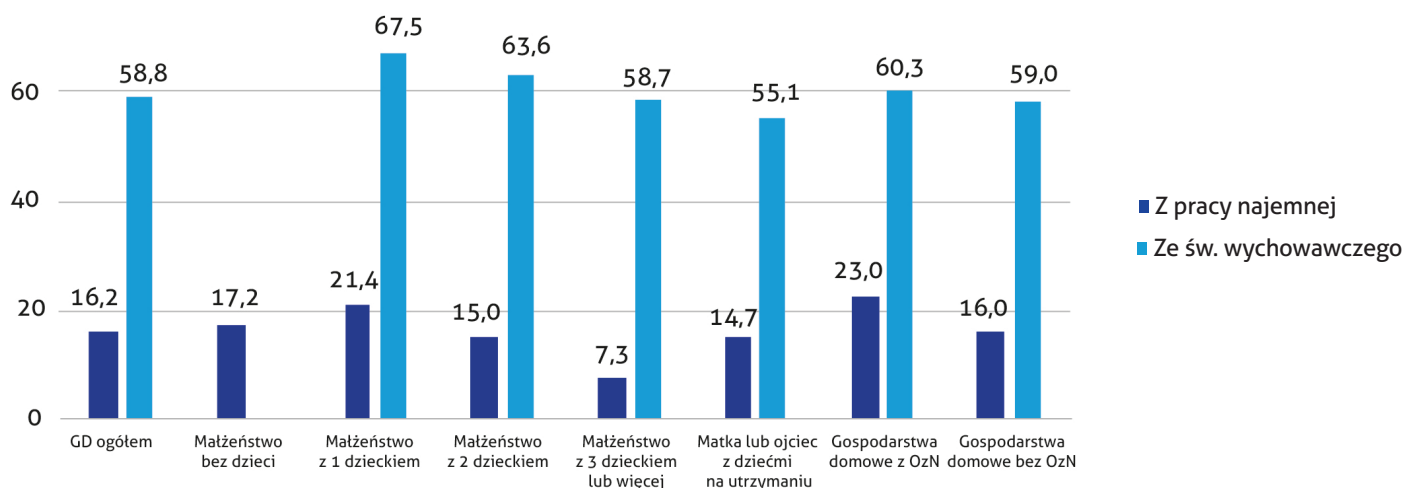
stwach z I grupy kwintylowej udział świadczenia wychowawczego wzrósł do prawie jednej piątej (17,8%) dochodu rozporządzalnego (Tab. 3).

Wykres 1. Nominalny i realny wzrost wybranych źródeł dochodów w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Uwagi. Dla realnego wzrostu deflatorem była inflacja roczna (3,6%). GD: gospodarstwo domowe

Wykres 2. Wzrost nominalny dochodów z pracy oraz ze świadczenia wychowawczego w przekroju rodzin oraz z uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Dla realnego wzrostu deflatorem była inflacja roczna (3,6%). OzN: Osoby z niepełnosprawnościami.

Jaśniejszy obraz tendencji zmian ubóstwa i niedostatku w Polsce

Gdy weźmiemy pod uwagę dużo wyższe wydatki w gospodarstwach domowych w 2024 r. (wynikające ze wzrostu wartości dochodów) jak również wzrosty

(lub spadki) linii ubóstwa i sfery niedostatku, obraz zagrożenia ubóstwem i niedostatkiem staje się bardziej klarowny.

Podsumowując, w analizach wskaźników ubóstwa i niedostatku, trzeba mieć na względzie dwie klu-

czowe zmienne: wartość i dynamikę linii ubóstwa (mówiąc w uproszczeniu – w ułamku ta zmienna jest licznikiem) oraz wartość i dynamikę wydatków gospodarstw domowych (upraszczając – dane te można traktować jako mianownik). Gdy szybciej rosną wartości „mianownika” niż licznika: wskaźnik ubóstwa spada.

W 2024 r. spośród trzech linii ubóstwa najwyższą dynamikę miała linia ubóstwa relatywnego – jej wzrost realny wyniósł 10,6% (Tab. 1). Wzrost ten był zatem wyższy od 4% realnego wzrostu przeciętych wydatków gospodarstw domowych z I grupy kwintylowej (tab. 2). Wyższa dynamika tej linii ubóstwa sprawia, że skala zagrożenia ubóstwem relatywnym wzrosła z 12,2% w 2023 r. do 13,3% czyli o 9%. (Tab. 4).

Z kolei linia zagrożenia ubóstwem skrajnym (wyznaczana wartością minimum egzystencji) realnie

wzrosła zaledwie o 1,6%. Jest to więc wzrost 2,5-krotnie niższy od wspomnianej już dynamiki wydatków z I kwintyla gospodarstw (4%). Wskutek tego, zasięg ubóstwa skrajnego spadł o ponad jedną piątą, z 6,6% do 5,2% (Tab. 3). Innymi słowy, niski wzrost realny linii ubóstwa skrajnego, przy wyższym wzroście wydatków rodzin niezamożnych przesądził o spadku zasięgu ubóstwa skrajnego.

Linia zagrożenia niedostatkiem (wyznaczana wartością minimum socjalnego) wzrosła realnie tylko o 1,9%. Linie tę, z uwagi na jej wyższy poziom kwotowy, warto odnieść do wydatków gospodarstw ogółem, a wzrosty one realnie o 10,8% (Tab. 2). Przy ponad pięciokrotnej różnicy tych dwóch zmiennych, spadek sfery niedostatku nie jest zaskoczeniem. Obniżyła się ona o jedną dziesiątą z 46% w 2023 r. do 41,3% w 2024 r. (Tab. 4).

Tabela 4. Wartości i dynamika zasięgu ubóstwa oraz niedostatku w Polsce w latach 2022-2024

Zasięg ubóstwa	2022	2023	2024
Zasięg ubóstwa skrajnego (%)	4,6	6,6	5,2
Zasięg ubóstwa relatywnego (%)	11,7	12,2	13,3
Zasięg ubóstwa ustawowego (%)	6,2	4,1	2,6
Zasięg sfery niedostatku (%)	41,1	46,0	41,3
Dynamika (wzrost / spadek)			
Zasięg ubóstwa skrajnego (%)	97,9	143,5	78,8
Zasięg ubóstwa relatywnego (%)	96,7	104,3	109,0
Zasięg ubóstwa ustawowego (%)	92,5	66,1	63,4
Zasięg sfery niedostatku (%)	96,0	111,9	89,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Natomiast, przy realnym wzroście wydatków gospodarstw domowych z I kwintyla (4%) i erozji wartości granicy ubóstwa ustawowego (spadek realny o 4,6%), wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym mocno „pikuje w dół”. Jest to spadek z poziomu 4,1% w 2023 r. do 2,6% w 2024 r., czyli o prawie 37% (Tab. 3). Jest to jednak niepełny obraz ubóstwa ustawowego. Poprawa sytuacji dochodowej i wydatkowej gospodarstw domowych

w 2024 r. jest faktem. Jednak ten znaczny spadek zasięgu ubóstwa ustawowego wynika także z erozji wartości kryterium dochodowego. Przy stałej od 2022 r. granicy uprawnień do świadczeń (spadek jej realnej wartości o 15,3% w latach 2022-2024), szybszy wzrost wydatków niezamożnych gospodarstw domowych, niejako „wyrzuca” część ubogich gospodarstw domowych poza nawias systemu pomocy społecznej.

Opracował: dr Piotr Kurowski, adiunkt
w Pionie Badawczym Polityki Społecznej IPiSS.

Luty 2026.